

ALICJA GAŁCZYŃSKA

Polonista na tropach pasji

Ewa Boksa, Lidia Pasich, *Z pasją o pasji, czyli nadać życiu sens. Edukacyjny projekt badawczy dla uczniów szkół gimnazjalnych z języka polskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2014

W edukacji ucznia zdolnego warto zastanowić się nad metodami oraz technikami terapeutycznymi rozwijającymi procesy językowe oraz umiejętność wykorzystania wiedzy językowej przez ucznia. Patrząc na komunikację jako na zjawisko o charakterze psycho- i socjolingwistycznym, a nawet neurolingwistycznym, należy uznać, że droga wszelkich życiowych oddziaływań i osobistego rozwoju wiedzie przez język. W takie rozumienie procesu komunikacji wpisuje się również publikacja Ewy Boksy i Lidii Pasich.

Opracowanie *Z pasją o pasji, czyli nadać życiu sens* proponuje uczniom zadanie związane z poszukiwaniem odpowiedzi na pytania: Kim jestem?, Co w sobie cenię i lubię?, Jakie są moje mocne strony?, Jak odnaleźć i rozwinąć w sobie pasję?, Gdzie poszukiwać inspiracji?, Czy potrafię komunikować swoje potrzeby i porozumiewać się z ludźmi?, Jak mądrze realizować własne cele?, Jak osiągnąć samorealizację?

Książka adresowana jest do nauczycieli języka polskiego i ma na celu pomóc ich uczniom określić i nazwać pasję humanistyczną oraz ukierunkować rozwój osobisty pod kątem poznawczym, intelektualnym i twórczym. W ramach przedstawionych w niej lekcji i warsztatów naukowych uczniowie mogą integrować wiedzę z wybranych dziedzin języka polskiego, sztuki, komunikacji społecznej oraz rozwijać różne umiejętności komunikacyjne i formy autoprezentacji.

Publikacja kładzie nacisk na kształcenie kompetencji kluczowych oraz kompetencji miękkich¹, ze szczególnym uwzględnieniem kryteriów i reguł poprawności językowej, wzbogacania zasobu leksykalnego, umiejętności intra- i interpersonalnych, prezentowania siebie w różnych sytuacjach społecz-

¹ Pojęcie *kompetencji* Autorki traktują jako zdolność, umiejętność, nabycie biegłości w jakimś zadaniu, działaniu, funkcjonowaniu. Do *kompetencji kluczowych* zaliczamy między innymi: umiejętność porozumiewania się w języku ojczystym, uczenia się, inicjatywność i przedsiębiorczość, kompetencje społeczne i obywatelskie, świadomość i ekspresję kulturalną, sprawne i krytyczne wykorzystywanie technologii informacyjnych. Natomiast *kompetencje miękkie* obejmują: sprawne zarządzanie sobą i swoją pracą oraz wolnym czasem, zdolność motywowania samego siebie do działania, empatię, asertywność, dążenie do współpracy, umiejętność argumentowania i negocjowania.

nych, a także na wzmacnianie modułów poznawczych: percepcji wzrokowej, słuchowej, spostrzegawczości, orientacji przestrzennej, koncentracji, pamięci oraz doskonalenie indywidualnych zdolności i predyspozycji.

Problemy do rozwiązania, które stają się tematem spotkań z dorastającymi uczniami to równocześnie rozwijanie kompetencji komunikacyjnej poprzez:

- dokonanie autodiagnozy własnego potencjału oraz określenie swoich mocnych i słabych stron, a szczególnie określenie poziomu kompetencji komunikacyjnej i sprawności pragmatycznej w procesie porozumiewania się (komunikowania o swoich uczuciach, potrzebach, zainteresowaniach, planach na przyszłość),
- przeprowadzenie studiów przypadku niezwykłych osobowości w imię zasady uczenia się od najlepszych,
- zgłębienie zagadnienia samorealizacji z perspektywy poznawczej, emocjonalnej i twórczej,
- odnalezienie, zbadanie i zaprezentowanie własnej pasji oraz zaplanowanie osobistej ścieżki rozwoju.

Proponowane metody, jak również tematyka zajęć sprzyjają rozwojowi *myślenia konwergencyjnego* (krytycznego), jak i *dywergencyjnego* (twórczego). Wykorzystywanie zdobytych podczas zajęć wiadomości, ich odtwarzanie i zrywanie z utartymi konwencjami, kreatywność w podejmowaniu decyzji pomagają uczniom radzić sobie z problemami i rozwijać każdy aspekt myślenia. Taka metoda pracy zwana jest *frontloadingiem*, czyli przygotowaniem uczniów do rozwijania nowych umiejętności, zdobywania nowych informacji, rozumienia tekstów o różnym stopniu trudności. Proces ten realizowany jest w oparciu o wykorzystanie strategii dydaktycznych, metod integrujących mechanizmy mózgu odpowiedzialne za proces skutecznego uczenia się, dokonywania wyborów i podejmowania decyzji. Warto więc wskazać metody, które mobilizują ucznia do działania, rozbudzają jego myślenie, potęgują koncentrację². Pozwalają one nauczycielowi, trenerowi i mentorowi wytworzyć u uczniów nawyki skutecznego uczenia, które:

² Oto kilka z nich: *Bliźniaki, czyli zasada analogii* – pomaga uczniom w dostrzeżeniu podobieństw i różnic między nowym pojęciem a czymś, co jest już im znane. Posługuje się zestawieniem. *Jasnowidz, czyli przewodnik w przewidywaniu* – pozwala przewidywać zawartość tekstu poprzez stosowanie zdań ukierunkowujących myśli uczniów i prowokujących ich do wypowiadania swoich opinii. *Definiowanie pojęć* – jest strategią pomagającą wzbogacić wiedzę ucznia o informacje niezbędne do zrozumienia słowa bądź pojęcia. Metoda ta polega na opracowaniu graficznej struktury skupiającej uwagę ucznia na kluczowych komponentach definicji, takich jak: klasa, kategoria, własności, cechy charakterystyczne, sposób przedstawienia z wykorzysta-

- będą mogli wykorzystywać w dorosłym życiu,
- pobudzą procesy skupiania uwagi, selekcji, planowania, integrowania wiedzy, umożliwią stanie się ludźmi niezależnymi³.

Zajęcia proponowane uczniom zdolnym w niniejszej publikacji – zgodnie z zamiarami Auterek – ułożone są według schematu projektu⁴.

niem przykładów lub zdjęć. *Wycieczka dydaktyczna* – związana z twórczym poszukiwaniem, wyjazdem w określone miejsce w celu zobaczenia, dotknięcia, usłyszenia określonego zjawiska, obiektu, osoby. *Techniki manualno-plastyczne* – polegające na podjęciu działań i wykorzystaniu środków związanych z twórczością plastyczną. Użycie technik manualno-plastycznych wyzwala u uczniów ekspresję twórczą, rozwija wyobraźnię, pomaga nazwać to, „co niewypowiedziane” (metody przytoczone w oparciu o publikację D. Buehl, *Strategie aktywnego nauczania, czyli jak efektywnie nauczać i skutecznie uczyć się*, Kraków 2004).

³ D. Buehl, op. cit.

⁴ Zagadnienia omawiane podczas sesji przytaczam w całości, aby pokazać linię myślenia Auterek i spójność realizowanej nie koncepcji.

1. Dobra komunikacja podstawą pracy nad własnym rozwojem.
2. Uświadamiamy sobie nasze mocne i słabe strony w zakresie językowej aktywności i sprawności.
3. Przyglądam się sobie uważnie – warsztaty diagnostyczne.
4. Moje mocne strony – jak jestem inteligentny i jaki styl uczenia prezentuję
5. Jak uczy się mózg? Gdzie „mieszka” pasja? Jak uczyć się skutecznie? Doniesienia z badań neurodydaktycznych.
6. Trening umiejętności komunikacyjnych – jak wyrażać to, czego potrzebuję? Warsztaty.
7. Len H. Ch. Andersena – baśń o starości, przemijaniu czy pięknie życia? Trening umiejętności interpersonalnych.
8. Wywiady z człowiekiem z pasją – mistrzowie i pasjonaci w wybranej dziedzinie.
9. Bliski kontakt z naszymi emocjami, czyli język emocji – seminarium naukowe.
10. Czy jestem twórczy? – pisarskie warsztaty kreatywności
11. Kim są wybitni? – studia przypadków niezwykłych ludzi
12. Wielcy twórcy na swój temat – drama na motywach biografii wybranych osobowości zmieniających świat.
13. Określenie własnej pasji i kierunków poszukiwań badawczych na podstawie Trójpierścieniowego Modelu Zdolności Josepha Renzulliego.
14. Jak prezentować pasję, czyli niezwykła rola komunikacji w różnej formie.
15. Określenie pomysłów na prezentację własnej pasji.
16. Przeszkody i bariery naszej kariery – jak radzić sobie z trudnościami w drodze do samorealizacji?
17. Czym jest kreatywność? Wyzwól ją w sobie.
18. Ja i moja pasja – praca nad strukturą i formą prezentacji.
19. Refleksja człowieka z pasją – Na ile wzrosła nasza skuteczność porozumiewania się i autoprezentacji?

W książce *Z pasją o pasji, czyli nadać życiu sens* uwidacznia się troska Autorki o utratę przez współczesną młodzież radości rozwoju. Współczesność nastawiona na szybkie, powierzchowne zdobywanie informacji prowadzi młodego i dorosłego czytelnika do ubóstwa emocjonalnego i reprezentowania postawy „mieć”, a nie „być”.

Nawiązuje do tych przemyśleń artykuł „Przymus kulturowy” a lektura tekstów w szkole podstawowej Anieli Książek-Szczepanikowej (2006) oraz książka Rainera Patzlaffa *Zastygłe spojrzenie. Fizjologiczne skutki patrzenia na ekran a rozwój dziecka*. Autorzy w swoich badaniach stawiają tezę, że pod wpływem wynalazków technicznych nastąpiły zmiany w postrzeganiu i myśleniu dziecka. U podstaw kształtującej się kultury audiowizualnej obraz i dźwięk dominują nad przekazem w postaci druku i powodują utrwalenie się u gimnazjalistów percepcji audiowizualnej. Zmiany te hamują u dzieci proces przejścia od myślenia konkretno-wyobrażeniowego do abstrakcyjnego, a u młodzieży umacniają powierzchowność w nawiązywaniu kontaktu, brak refleksji nad lekturą, osłabienie samokrytycyzmu. Metody twórczych aktywności oraz treningi komunikacyjne, które proponują w omawianej książce Ewa Boksa i Lidia Pasich, mają za zadanie rozwinąć u młodych ludzi nie tylko umiejętność właściwego odczytywania znaczeń tekstów kultury, ale też troskę o język, empatię, szacunek wobec siebie i innych ludzi.

Niniejszą publikację uzupełniają artykuły naukowe: autorstwa Lidii Pasich: *Przyjrzyj mi się uważnie i... wyciągnij rękę. Diagnoza ucznia zdolnego* oraz Ewy Boksy *Rozwijanie kompetencji pragmatycznej w wypowiedziach uczniów gimnazjum*, a także „*Jaką aktywność komunikacyjną wykazują uczniowie zdolni?*”. Podczas realizowanych warsztatów i spotkań naukowych wśród uczestników zajęć przeprowadzono badanie z wykorzystaniem kwestionariuszy pn. „Skala postaw twórczych versus odtwórczych” dla uczniów gimnazjum autorstwa Renaty M. Sigvy oraz „Skala aktywności komunikacyjnej” Zbigniewa Nęckiego. Wyniki badania opracowane przez Lidie Pasich oraz Ewę Bokse zostały zaprezentowane podczas konferencji *Fascynujący Świat Nauki*, organizowanej przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w grudniu 2014 r. Teksty te zostały umieszczone na platformie e-learningowej Świętokrzyskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli na stronie <http://e-fsn.scdn.pl/course/view.php?id=25>.

20. Prezentacja własnych pasji w wybranej formie – ocena koleżeńska

21. Informacja zwrotna „śniadaniem mistrzów” – sztuka oceny kształtującej.